

KS. ŁUKASZ MATUSZCZAK

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

KULT ŚWIĘTEGO STANISŁAWA SOŁTYSZA ZWANEGO KAZIMIERCZYKIEM

1. Wprowadzenie. 2. Sylwetka Świętego. 3. Historia kultu. 4. Formy kultu. 5. Zakończenie

Słowa kluczowe: św. Stanisław Kazimierczyk, kult, kanonicy regularni, klasztor Bożego Ciała w Krakowie, relikwie, obrazy, nadzwyczajni szafarze

1. WPROWADZENIE

Kult jako zjawisko ogólnoludzkie ma różne znaczenia i różnie bywał interpretowany, dlatego że jest to zagadnienie wyjątkowo złożone. Polega ono na tym, że człowiek poprzez symboliczne działania wyjaśnia sens swojego bytu i świata w odniesieniu do bóstwa, Boga, pragnąc z Nim pozostawać w pokoju i przyjaźni. Jest funkcją religii – fundamentalnego związku człowieka z Bogiem¹. W *Słowniku języka łacińskiego* znajdujemy tłumaczenie słowa kult, pochodzące od wyrazów: *colo, colere, cultum* etymologicznie oznaczające budować, troszczyć się, wielbić, mieć pieczę.

Wyróżniamy różne rodzaje kultu: duchowy, boski, święty, publiczny, całościowy, osobowy, autentyczny; absolutny, adoracji i kult podporządkowany. Ten ostatni odnosi się do czci oddawanej wobec aniołów i ludzi – błogosławionych i świętych².

W *Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii*, czytamy: „Kościół bowiem, zarówno na Wschodzie, jak i na Zachodzie, zawsze oddawał cześć świętym, a kiedy pojawiły się zastrzeżenia [...] usilnie bronił tego kultu, wyjaśniając jego podstawy teologiczne oraz związek z nauką wiary³”. Podobnie *Konstytucja o liturgii* w rozdziale analizującym rok liturgiczny, przedstawia dogłębnie znaczenie i sens oddawania czci świętym: „Kościół rozmieścił [...] w ciągu roku wspomnienia męczenników oraz innych świętych, którzy dzięki wielorakiej łasce Bożej doszli do doskonałości, a osiągnąwszy już wieczne zbawienie, wyśpiewują Bogu w niebie doskonałą chwałę

¹ B. Nadolski, *Leksykon liturgii*, Pallottinum, Poznań 2006, 703.

² Tamże, 706.

³ *Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii*, nr 208.

i wstawiają się za nami⁴”. Nauka Kościoła i jego liturgia przedstawiają świętych i błogosławionych jako kontemplujących „jasno samego Boga w Trójcy jedynego⁵”.

Integralną częścią historii Kościoła katolickiego są biografie świętych. Ich martyrologium, opisujące ich cnoty, osiągnięcia oraz czas, w którym żyli, są nieustannie przedmiotem lektury i badań, a także źródłem inspiracji. Są realizowaniem historycznej maksymy powracania do przeszłości po to, by zadbać o teraźniejszość i przyszłość.

Święci nie są tylko ozdobą historii Kościoła, ale należą do jego istoty. Bez świętych Kościół nie byłby sobą. Kościół musi czcić „chmurę świętych⁶”, która głosi skuteczność Bożej łaski. Gdyby nie było konkretnych świętych, Kościół nie byłby tożsamy, nie stanowiłby Ciała Chrystusa⁷. Niewątpliwie taką postacią, godną analizy i przybliżenia w niniejszym artykule, jest św. Stanisław Sołtys, zwany Kazimierczykiem.

2. SYLWETKA ŚWIĘTEGO

Najstarszy żywot analizowanej postaci, autorstwa bernardyńskiego hagiografa M. Baroniusza, ukazał się w 1609 r., 120 lat po śmierci, ostatni zaś z 2010 r., autorstwa S. Ryłko, kanonika regularnego laterańskiego i wicepostulatora beatyfikacji⁸. Z dostępnych nam źródeł wiemy, iż w mieście Kazimierzu, blisko stołecznego miasta Krakowa, mieszkał Maciej Sołtys, radny kazimierski wraz z małżonką Jadwigą, która w podeszłych latach powiła syna 27 września 1433 r.⁹, w uroczystość przeniesienia ciała św. Stanisława, biskupa i męczennika ze Skalki na Zamek. Szczęśliwie urodzonemu dziecięciu dano na chrzcie świętym imię Stanisław¹⁰. O dzieciństwie oraz okresie młodości nie zachowało się wiele informacji. Stanisław Sołtys pochodził z rodziny mieszczańskiej; jego ojciec był tkaczem sukien (*textoriae artis professo*) oraz wieloletnim przewodniczącym sądów miejskich – ławnikiem (*scabinus*) oraz rajcą (*consul*)¹¹. Pełnienie tej funkcji wymagało dobrego wykształcenia oraz znajomości poza językiem polskim jeszcze języka niemieckiego i czeskiego, gdyż w XV w. Kazimierz zamieszkiwała ludność tych narodowości. Był też w miarę zamożnym człowiekiem, czego dowodzi testament sporządzony w 1423 r., przed

⁴ Konstytucja o liturgii, nr 104.

⁵ *Breviarium fidei*, VIII, 113, 602.

⁶ Por. Hbr 12, 1.

⁷ B. Nadolski, *Liturgika*, t. 2, *Liturgia i czas*, Pallottinum, Poznań 2013, 290–291.

⁸ S. Ryłko, *Stanisław Sołtys zwany Kazimierczykiem. Jego życie i kult*, Kraków 2010.

⁹ Taką datę podaje większość hagiografów z XVII i XVIII w., por. K. Loniewski, *Żywot Sprawy y cudowne Boskie wstawienie pobożnego kapłana B. Stanisława Kazimirczyka*, Kraków 1617; W.B. Grabowski, *Cnotliwy y cudowny żywot wielkiego Sługi Bożego B. Stanisława Kazimierczyka*, Kraków 1763.

¹⁰ P. Pękalski, *Żywoty świętych patronów polskich*, Drukarnia C.K. Uniwersytetu Jagiellońskiego, 1862, Kraków 2010, 126–146, www.ultramontes.pl, 14.12.2024.

¹¹ K. Łatak, *Błogosławiony Stanisław Kazimierczyk – życie i dzieła*, Kraków 2010, 31, *Święty Stanisław Kazimierczyk CRL 1433–1489*, red. K. Łatak, Kraków 2010.

udaniem się wraz z kilkoma osobami na pielgrzymkę do Rzymu¹². Należący do miejscowej elity państwo Sołtysowie zapisali swoje pierworodne dziecko do szkoły działającej przy miejscowym klasztorze Bożego Ciała na Kazimierzu. Matka Stanisława, Jadwiga, była osobą pobożną i zaangażowaną w życie religijne – należała do Bractwa Najświętszego Sakramentu, założonego w 1343 r. i działającego przy parafii Bożego Ciała¹³. Zapewne i ojciec Kazimierczyka należał do tegoż Bractwa, gdyż bez przynależności do tego cechu jego prężna aktywność gospodarcza, a następnie awans samorządowy byłyby niemożliwe¹⁴. Oceniając oraz podsumowując dzieciństwo Stanisława Kazimierczyka, można z powodzeniem powiedzieć, iż Stanisław wyniósł z domu rodzinnej pobożność matki oraz rzetelność w wypełnianiu swoich obowiązków od ojca. Te cechy ujawniły się bardzo w późniejszym jego życiu zakonnym i kapłańskim¹⁵.

Po okresie nauki przy klasztorze Bożego Ciała, Stanisław Sołtys dalej kształcił się na Akademii Krakowskiej, gdzie studiował m.in. logikę, gramatykę, retorykę, matematykę, fizykę, astronomię i muzykę¹⁶, a w 1456 r. uzyskał doktorat z teologii¹⁷. Jak utrzymują dawni i współcześni biografowie, do zakonu kanoników regularnych wstąpił w 1456 r.¹⁸. Biograf S. Ranatowicz napisał, powtarzając za Łoniewskim, że już w chwili, gdy przekraczał furkę „oycowie tegoż zakonu wiele sobie po nim obiecowali”¹⁹. Po święceniach, które otrzymał w 1456 r., pełnił w klasztorze różne urzędy i funkcje: kaznodziei, spowiednika, lektora filozofii, magistra nowicjatu oraz podprzeora. Jego aktywność kaznodziejską dokumentowały sermone-rze (zbiory napisanych kazań). Figura nagrobna błogosławionego z około 1630 r., która do 1780 r. zdobiła ołtarz z jego relikwiami, przedstawia postać konającego Kazimierczyka z głową nieprzypadkowo położoną na trzech księgach. Według ks. K. Łatak, kanonika regularnego, owe trzy księgi odzwierciedlają uczoność błogosławionego, ale równocześnie dokumentują stan faktyczny jego dorobku pisarskiego w zakresie kaznodziejskim²⁰.

Biografowie podkreślają, że Stanisław był przede wszystkim człowiekiem modlitwy i pracy, zachowywał milczenie, szczególnie przed Mszą Świętą i wprowadzał młodych zakonników w ducha reguły św. Augustyna i konstytucji zakonnych. Nie był zwolennikiem dużych reform, ale zalecał dawne, sprawdzone zwyczaje. Zgodnie

¹² Tamże.

¹³ Bł. Stanisław Kazimierczyk, *Apostoł Eucharystii, Śladami polskich tradycji chrześcijańskich*, Wydawnictwo Ścieżki Wiary, 6.

¹⁴ K. Łatak, *Najstarsze żywoty i miracula świętego Stanisława Kazimierczyka*, Wydawnictwo LTW, Łomianki 2020, 24.

¹⁵ S. Ryłko, *Stanisław Sołtys...*, dz.cyt., 13.

¹⁶ M. Frukacz, *Św. Stanisław Kazimierczyk (1433–89), Apostoł ubogich i cierpiących*, Niedziela, tygodnik katolicki, 23.04.2011.

¹⁷ Z. Pałubska, *Stanisław Kazimierczyk, Encyklopedia katolicka*, tom XVIII, Katolicki Uniwersytet Lubelski, Lublin 2013, k. 791.

¹⁸ K. Łoniewski, *Żywot*, 3; S. Ryłko, *Patron Kazimierza bł. Stanisław Sołtys zwany Kazimierczykiem*, Wydawnictwo św. Stanisława, Kraków 1997, 56.

¹⁹ S. Ranatowicz, *Jasna pochodnia Życia Apostolskiego. Żywot świętobliwy B. Stanisława Kazimierczyka*, Kraków 1660, 5.

²⁰ K. Łatak, *Błogosławiony Stanisław Kazimierczyk...*, dz.cyt., 37.

z duchowością *devotio moderna*, nie motywował do wielkich umartwień swoich wychowanków, a nawet nakazywał popołudniowy odpoczynek. Sam jednak prowadził życie umartwione i był bardzo pracowity²¹. Wielką pobożnością darzył Matkę Najświętszą; szczególną czcią otaczał swojego patrona św. Stanisława biskupa i męczennika, którego grób w kościele św. Michała na Skałce odwiedzał każdego tygodnia. Cechą charakterystyczną duchowości Stanisława była nadzwyczajna cześć dla Najświętszego Sakramentu; długie godziny spędzał na adoracji osobistej, a w kazaniach wiele uwagi poświęcał ofierze Mszy Świętej, broniąc przed błędami Wiklefa i Jana Husa²².

W Wielkim Poście 1489 r. błogosławiony zaniemógł. Biografowie przypisali to nadmiernym postom. Po Wielkanocy 19 kwietnia 1489 r. stan jego się pogorszył. Gdy umierał, konwent kanonicki zgromadził się w infirmerii i każdy z zakonników prosił go o błogosławieństwo z nałożeniem rąk²³. Tradycja klasztorna przekazała, że ten święty udzielił podobnego błogosławieństwa samemu księciu Janowi Olbrachtowi, gdy ten z ojcem, królem Kazimierzem Jagiellończykiem, przybył do klasztoru, by zobaczyć wznoszoną fasadę zachodnią kościoła Bożego Ciała.

Stan kościoła, który analizowano podczas ostatniej „rekognicji” kanonicznej 26 października 2009 r. sugeruje, że nasz święty nie cierpiał na jakieś przewlekłe choroby. Obecny podczas wydarzenia lekarz stwierdził, iż zmarł wskutek ostrej infekcji, której organizm osłabiony postami i innymi wielkopostnymi dyscyplinami nie był w stanie pokonać. Na podstawie ułożonych przez lekarza kości wiemy, że błogosławiony był wysokiego wzrostu, około 180 cm oraz proporcjonalnej budowy ciała²⁴. Śmierć nadeszła 3 maja w Niedzielę Miłosierdzia. Ciało złożono w grobie ziemnym przy północnej ścianie prezbiterium kościoła Bożego Ciała. Grób pokryto kamienną płytą z wyobrażeniem zmarłego oraz pismem informującym, kto w nim spoczywa.

W związku ze wzrastającym kultem świątobliwego zakonnika, otaczanego czcią już za życia, spowodowanym jego przykładnym życiem, wypełnionym licznymi dziełami miłosierdzia chrześcijańskiego i coraz liczniej przypisywanymi jego pośrednictwu łaskami oraz cudami, biskup krakowski kardynał Fryderyk Jagiellończyk zezwolił na wydobycie szczątków Stanisława i złożenie ich odrębnie, w miejscu widocznym²⁵. Sarkofag Stanisława Kazimierczyka zawierał łaciński napis: *Tu spoczywają kości świątobliwego ojca w pomniku wzniesionym na Kazimierzu, którego czynów cudownych oglądają trofea*²⁶.

²¹ S. Ryłko, *Stanisław Soltys*..., dz.cyt., 29.

²² S. Ryłko, *Sylwetki nowych polskich błogosławionych, Ksiądz Stanisław Kazimierczyk*, L’Ossevatore Romano, (1993), nr 4, 57.

²³ K. Loniewski, *Żywot*..., dz.cyt., 14.

²⁴ P. Walczak, *Relikwiarz i relikwie błogosławionego Stanisława Kazimierczyka w świetle ostatniej rekognicji kanonicznej*, red. K. Łatak, *Święty Stanisław Kazimierczyk*..., dz.cyt., 51–59.

²⁵ S. Dziedzic, *Restauracja ołtarza relikwii św. Stanisława Kazimierczyka*, w: *Klasztor Bożego Ciała Kanoników Regularnych Laterańskich w Krakowie w okresie przedtrydenckim*, red. K. Łatak, Wydawnictwo LTW, Łomianki 2012, 139–140.

²⁶ W. Łuszczkiewicz, *Kościół Bożego Ciała, jego dzieje i zabytki*, Kraków 1898, 35.

Ksiądz Stanisław Kazimierczyk cieszył się pobożnym uznaniem zarówno w klasztorze, jak i w mieście na długo przed swoją śmiercią. Mówiło się o nim jako zakonniku i księdzu przepobożnym albo wprost świętobliwym. Nawet więcej – już za życia miał dokonywać cudów. Jeden z najstarszych biografów zapisał: „Ty już za życia słynąłeś z cudów, teraz zaś, po śmierci, jeszcze bardziej nimi błyszczysz”²⁷.

3. HISTORIA KULTU

Prywatny kult Stanisława, rozpoczęty wkrótce po jego śmierci, trwa nieprzerwanie w Kościele w Polsce i jest wyrażany modlitwami, a w Krakowie nawiedzaniem relikwii oraz wotami składanymi przy nich od czasu śmierci²⁸. Sława świętości już za życia sprawiła, że ludzie wypraszały u Boga liczne łaski za jego przyczyną i już w pierwszym roku po jego śmierci odnotowano ich aż 176²⁹. *Miracula*, czyli cuda będące od strony literackiej krótkimi opisami wydarzeń nadprzyrodzonych, zdziałanych przez świętego lub za jego przyczyną, skutkiem zetknięcia się z jego relikwiami, miejscem pochówku, względnie przedmiotami używanymi przez niego za życia³⁰. Są to zawsze nadzwyczajne „działania”, które dokonują się za pośrednictwem osoby świętego. Miejscem szczególnej czci oddawanej Stanisławowi stał się jego grób. Najstarszy z odnotowanych cudów pochodzi z drugiej połowy maja 1489 r. i dotyczy Reginy, żony Klemensa Czarnego z Kazimierza, chorującej od dłuższego czasu, która poleciwszy się wstawiennictwu Stanisława Kazimierczyka, odzyskała zdrowie³¹. Księga, w której spisywano *miracula* za przyczyną bł. Stanisława, nosiła tytuł: *Cuda, które Bóg Wszechmogący zdziałał przez zasługi pobożnego i błogosławionego ojca Stanisława, syna Macieja Sołtysa, sukiennika i ławnika Kazimierza*, prowadzona był przez jednego z zakonników; niestety nie zachował się jej oryginał do naszych czasów; a przetrwały jedynie opisy przytaczane przez hagiografów³². Wśród proszących i doznających łask były kobiety i mężczyźni, zdecydowanie najwięcej łask i uzdrowień doznały na pierwszym miejscu osoby pochodzące z Kazimierza, a na drugim – z Krakowa. Pochodzili z różnych warstw społecznych. Byli wśród nich zarówno zamożni mieszczanie, jak i ludzie średnio zamożni, a także biedni, samotni i opuszczeni.

W celu pokazania ciągłości kultu, warto także w tym miejscu przytoczyć zapis S. Ranatowicza z 1660 r. z życiorysu bł. Stanisława Kazimierczyka zatytułowane: *Jasna pochodnia życia apostołskiego*. Czytamy w nich m.in.,

²⁷ S. Ranatowicz, *Casimirae civitatis, Kopia Żywota ks. Baroniusza*.

²⁸ Z. Pałubka, *Stanisław Kazimierczyk*, dz.cyt., k. 791.

²⁹ K. Łoniewski, *Żywot...*, dz.cyt., 15; A. Scąber, *Kult oraz proces beatyfikacyjny i kanonizacyjny Stanisława Kazimierczyka*, w: *Święty Stanisław Kazimierczyk...*, red. K. Łatak, dz.cyt., 124.

³⁰ J. Marszalska, *Miracula błogosławionego Stanisława Kazimierczyka w czasach staropolskich*, w: *Święty Stanisław Kazimierczyk*, red. K. Łatak, Kraków 2010, 105.

³¹ *Stanislai Casimiritani sacerdotis professi ordinis canonicorum regularium lateranensium "Beati seu Sancti" nuncaupati (1433–1489)*, Romae 1989, 38.

³² J. Marszalska, *Miracula...*, dz.cyt., 109.

Roku Pańskiego 1623 w poniedziałek wielkanocny stało się wielkie zapalenie miasta żydowskiego w Kazimierzu przy Krakowie, tak dalece, że ogień straszliwy wszystek Kraków oświecił. [...] Natenczas będąc w wielkim niebezpieczeństwie klasztor i kościół Bożego Ciała [...] wiatr wszystek ogień na kościół i klasztor obracał. Strwożeni takim przypadkiem zakonnicy widząc, że bronić trudno, jedno bronili dachów, drudzy pobiegli do grobu Błogosławionego Ojca Stanisława prosząc Boga, przez zasługi jego, aby ich od tego pożaru ogniowego zachował. Dziwna rzecz, naraz wiatr, który niósł ogień na klasztor i kościół, obrócił się znowu na miasto żydowskie i na Wisłę i tak z pomocą Bożą wolny kościół i klasztor został za co potem drugiego dnia zakonnicy z miastem wszystkim uczynili Panu Bogu dzięki, wotywę solenną u grobu jego odprawiwszy. Tego dobrodziejstwa doznanego była pamiątka na tablicy odmalowana i u grobu tego Błogosławionego zawieszona, która po tym podczas incursyj szwedzkiej i z innymi niektórymi wotami zniesiona została³³.

Powyższy zapis dowodzi ciągle żywego w świadomości konwentu kanoników oraz Kazimierza i Krakowa wstawiennictwa oraz opieki Stanisława Kazimierczyka nad klasztorem Bożego Ciała oraz nad miastem Kazimierz.

Przed 1643 r. bł. Stanisław Kazimierczyk uznawany był za szczególnego patrona miasta Kazimierz. Jego relikwie znajdowały się od 1784 r. w wieży magistratu miasta. Stało się to na życzenie całej społeczności miasta w trudnej sytuacji gospodarczej i politycznej miasta Kazimierza³⁴. Dzień śmierci 3 maja był uroczyscie obchodzony, a miasto asygnowało pewną sumę pieniężną; kazania w rocznicę śmierci głosili profesorowie Akademii Krakowskiej.

W mauzoleum wybudowanym ku jego czci w kościele Bożego Ciała w Krakowie w latach 1620–1632, ciągle gromadzą się ludzie na modlitwę, prosząc o potrzebne łaski. Według zwyczaju lokalni wierni na ołtarzu lub obok niego umieszczali wota dziękczynne jako podziękowanie za łaski. Nie dochował się wykaz wotów z poszczególnych lat. Jednak w czasie wizytacji biskupiej kościoła Bożego Ciała w 1711 r. zaznaczono w protokole, że był ołtarz poświęcony bł. Stanisławowi i wymienione w nim są różne wota: korona Najświętszej Maryi Panny, małe i wielkie tabliczki, dwa serca, pięć srebrnych oczu, dwoje dzieci wyrzeźbione, perły oprawione w srebro, pieniądz srebrny z wizerunkiem Najświętszej Dziewicy³⁵.

Władze zakonne dbały o rozwój kultu, o czym świadczyć może wyposażenie kościoła Bożego Ciała z XVI, XVII i XVIII w., w którym wiele obrazów przedstawia postać Błogosławionego lub cudowne wydarzenia przypisane jego wstawiennictwu.

Kult nadal trwał w XIX i XX w., o czym świadczą spisane przez S. Ranathowicza w dziele *Jasna Pochodnia* oraz przez ks. Augustyna Błachutę, przeora kanoników regularnych, kolejne doznawane za pośrednictwem Stanisława Kazimierczyka łaski i uzdrowienia.

Ojciec Święty Jan Paweł II dokonał 18 kwietnia 1993 r. ogłoszenia beatyfikacji Stanisława Kazimierczyka wraz z siostrą Angelą Truszkowską i siostrą Faustyną Kowalską. Podczas uroczystości odniósł się do Kazimierczyka, wspominając, „iż wiek XV, kiedy

³³ S. Ryłko, *Stanisław Soltys...*, dz.cyt., 64.

³⁴ Oryginalny dokument znajduje się w Archiwum klasztoru Bożego Ciała w Krakowie; gdy część ratusza uległa spaleni na skutek pożaru, władze miasta tubę z relikwiami i dokumentem przekazały klasztorowi.

³⁵ S. Ryłko, *Stanisław Soltys...*, dz.cyt., 74–75.

to żył Kazimierczyk był wyjątkowy, gdyż nazywany jest *felix saeculum*, wiekiem świętych; epoką szczególnego rozkwitu życia duchowego i religijnego”.

Następnie rozpoczęto starania o kanonizację, gdzie do analizy wzięto historię właściciela dóbr ziemskich w Suchej – Piotra Komorowskiego z 1617 r.. W wieku 37 lat zachorował on na lewe oko. Jako starosta oświęcimski często odwiedzał ówczesną stolicę Polski – Kraków. Wiedział, że w tym mieście w kościele Bożego Ciała Stanisław Kazimierczyk cieszy się szczególnym kultem. Jak sam podaje, w nocy przysnił mu się zakonnik w białej sutannie, ręką przesunął mu po twarzy i ten od razu poczuł ulgę w cierpieniu. Na drugi dzień przybył do grobu Kazimierczyka i wziął udział w nabożeństwie odprawianym przy grobie Błogosławionego. Po nim pod przysięgą i w obecności dwóch świadków złożył oświadczenie o doznanej łasce uzdrowienia oka³⁶. Następnie podjął starania o wybudowanie kościoła i klasztoru w Suchej, uzyskując zgodę u biskupa krakowskiego Marcina Szyszkowskiego. W dekrete zezwalającym na budowę kościoła wyraźnie zaznaczył nadzwyczajną łaskę uzdrowienia oka za przyczyną Kazimierczyka. Proces kanonizacyjny otwarty został przez kardynała Franciszka Macharskiego metropolitę krakowskiego. Komisja lekarska potwierdziła autentyczność uzdrowienia, które miała charakter szybki i trwały – aż do naturalnej jego śmierci Piotra Komorowskiego w wieku 60 lat. Papież Benedykt XVI udzielił potrzebnej dyspensy odnośnie do czasu zaistniałego nadzwyczajnego uzdrowienia p. Piotra Komorowskiego, przypisywanego wstawiennictwo Błogosławionego³⁷. W czasie dyskusji konsultorzy jednogłośnie (7 na 7) wyrazili swój osąd, określając opisanie uzdrowienie jako cud zdziałany przez Boga za wstawiennictwem bł. Stanisława Kazimierczyka³⁸.

Kanonizacja odbyła się 17 października 2010 r., a tym samym kult Kazimierczyka został zatwierdzony dla całego Kościoła powszechnego.

4. FORMY KULTU

Relikwie

Kult św. Stanisława Kazimierczyk trwa nadal. Z okazji kanonizacji w 2010 r. wykonano kilkadziesiąt relikwiarzy zawierającymi relikwie pierwszego stopnia. Odbywała się również ich peregrynacja po parafiach w Polsce prowadzonych przez kanoników regularnych i innych, zgłaszających taką chęć. Z okazji kanonizacji wykonano na potrzeby liturgii kilkadziesiąt biało-fioletowych stuł kapłańskich z wizerunkiem Świętego oraz tytułem: „Apostoł Eucharystii”³⁹.

³⁶ Tamże, 116.

³⁷ Prot. N. 1597–21/07, z dnia 02.02.2008, w: Archiwum klasztoru Bożego Ciała w Krakowie.

³⁸ Congregatio de Causis Sanctorum P.N. 1597 Cracovien. Canonizationis Beati Stanislai Kazimierczyk Sacerdotis Professi Ordinis Canonicorum Regularium Lateranensium (1433–1489). Positio super miro, Roma 2009.

³⁹ Potwierdzają to współcześnie żyjący w konwencie klasztoru Bożego Ciała oraz inni prezbiterzy – zakonnicy pracujący w Polskiej Prowincji Zakonu Kanoników Regularnych Laterańskich.

Najnowsze Księgi próśb i podziękowań z lat 2021–2024, zebrane w Archiwum Klasztoru Bożego Ciała, zawierają wpisy ludzi różnych stanów, dotyczące najrozmaitszych spraw. Wierni proszą w nich między innymi: o uzdrowienie z chorób oczu, pomyślne załatwienie spraw majątkowych i spadkowych, o mądre gospodarowanie czasu w życiu zawodowym i osobistym. Zawierają także liczne prośby o życie wieczne dla zmarłych, potrzebne łaski dla rodzin, o nawrócenie bliskich osób, o znalezienie pracy, kontynuację służby żołnierskiej na kursie oficerskim, pomyślny przebieg leczenia, prośby o pokój na świecie. Ponieważ św. Stanisław Kazimierczyk tytułowany jest *Apostolem Eucharystii* znajdujemy w nich również życzenia – prośby o umiłowanie ukrytego w hostii Chrystusa oraz gorliwą wiarę w Eucharystię dla kapłanów⁴⁰.

Ponadto współcześnie, w latach po kanonizacyjnych, do klasztoru Bożego Ciała spływają z całego świata prośby o relikwie św. Kazimierczyka. Do miejsca, gdzie żył i nauczał docierają prośby z Polski między innymi z następujących miejscowości: z Oławy, Kaszowa k. Liszek, Rzęski k. Krakowa, Gniechowic k. Kątów Wrocławskich, Brzezin k. Morawicy, Budzowa, Koszyc Małych, Chrzanowa, Sanoka, Wieliczki, Krakowa, Raby Wyżnej, Wigier k. Suwałk, Łodzi, Mikołowa – Bujakowa, Wrocławia, Zalesia Górnego, Góry Motycznej k. Żyrakowa, Międzywrodzia, Olszówki, Libiąża, Bydgoszczy, Ustronia, Rybnika, Starej Kamienicy k. Legnicy, Żywca, Dębowca, Trzyciąża k. Imbramowic, Zielonki Pasłęckiej k. Pasłęka, Grudziądza, Brzezin Śląskich, Brzeźnicy k. Skawiny, Warszawy, Studzionce, Krakowa-Prokocimia, Rudy Śląskiej, Kraśnika, Suraza, Suchoj Beskidzkiej, Mszany Dolnej, Gnojnika, Bielin k. Ułanowa. Powszechny kult tego Świętego sprawia, że do klasztoru Bożego Ciała docierają także prośby z innych państw: Indii, Holandii, Stanów Zjednoczonych Ameryki, Słowacji, Francji, Meksyku, Republiki Dominikany czy Włoch⁴¹.

Wizerunki

Święte wizerunki stanowią niewątpliwie rzecz świętą i przedmiot czci liturgicznej⁴². Według P. Evdokimowa, w każdym dziele sztuki mamy potrójne odniesienie: między konkretnym artystą, jego dziełem oraz osobą je kontemplującą. „Artysta wykonuje swoje dzieło i wzbudza wzruszenie w duszy odbiorcy. Całość zostaje zamknięta w immanentyzmie estetycznym. I jeżeli wzruszenie przechodzi do doświadczenia religijnego, zostaje ono spowodowane przez subiektywną zdolność takiego czy innego widza do odczuwania różnych wzruszeń”⁴³.

„Obraz Chrystusa i obrazy świętych nie są fotografiami. Ich istota polega na wiele głębszym unaocznieniu tego, co nie jest tylko zewnętrznie poznawalne, budzeniu zmysłów wewnętrznych i uczeniu się nowego sposobu widzenia, który pozwala w widzialnym postrzegać to, co niewidzialne. Sakralny charakter obrazu polega na

⁴⁰ Zeszyty próśb i podziękowań, Archiwum klasztoru Bożego Ciała w Krakowie.

⁴¹ Prośby o relikwie świętego Stanisława Kazimierczyka, w: Archiwum Klasztoru Bożego Ciała w Krakowie.

⁴² M. Kunzler, *Liturgia Kościoła*, Pallottinum, Poznań 1999, 239.

⁴³ P. Evdokimov, *Prawosławie*, Pax, Warszawa 2003, 237–238.

tym właśnie, że rodzi się z wewnętrznego widzenia i prowadzi do widzenia wewnętrznego. Musi on być owocem wewnętrznej kontemplacji, spotkania w wierze [...] ponownie prowadząc do wewnętrznego widzenia, do modlitewnego spotkania z Panem. Obraz służy liturgii; modlitwa i kontemplacja, z których rodzą się obrazy, musi więc być modleniem się i widzeniem razem z widzącą wiarą Kościoła⁴⁴”.

Pochodzące z XVII i XVIII w. wizerunki Stanisława Kazimierczyka znajdujemy głównie w miejscach związanych z życiem i działalnością kanoników regularnych: w klasztorze Bożego Ciała w Krakowie, kościele Świętych Apostołów Piotra i Pawła na Antokolu w Wilnie i w kościele parafialnym w Suche⁴⁵. W większości przypadków Kazimierczyk przedstawiony jest jako mężczyzna w sile wieku, z ciemnymi włosami, tonsurą i zarostem; ubrany jest w strój kanoników regularnych, składający się z białej sutanny, rokiety oraz czarnego mucetu podbitego i obramowanego fioletem. Dla pojedynczych przedstawień tego Świętego prawzorem jest obraz z 1628 r., znajdujący się w bazylice Bożego Ciała, zwany *Faelix saeculum*, gdzie Kazimierczyk stoi w towarzystwie innych świętych swojego czasu i miejsca: Janem Kantym – profesorem Akademii Krakowskiej, Szymonem z Lipnicy, Michałem Giedroyciem, Izajaszem Bonerem, Świętosławem zwanym Milczącym.

Wszystkie te wizerunki zdobiące świątynie, klasztory i inne uświęcone miejsca wpisują się w zachętę, którą znajdujemy w księgach liturgicznych, gdzie czytamy, iż „Kościół zaprasza do oddawania czci świętym obrazom, aby mogli zgłębiać tajemnicę chwały Bożej, która zajaśniała w obliczy Syna Bożego, a która z kolei odbija się w Jego świętych”⁴⁶. Nie ulega wątpliwości, że wszystkie wizerunki Kazimierczyka stanowią ważny element kultu, szczególnie dzisiaj, w sytuacji, gdzie przez socjologów i dydaktyków nazywani jesteśmy pokoleniem ludzi lepiej przyswajających treści właśnie z obrazu. Doskonale koresponduje to z nauczaniem wybitnego liturgisty i historyka Antoniego Juliana Nowowiejskiego, który następująco pouczał: „Wrodzone jest bowiem człowiekowi otaczać miłością i czią zewnętrzną uprzytomnienie tego, co się czci i miłuje, aby pokazać, że czcimy i miłujemy pierwowzór [...] Dlatego nie tylko nie poniewieramy obrazami, ale przez wzgląd na pierwowzór, zaszczytniejsze miejsce im między innymi przedmiotami przeznaczamy”⁴⁷. W pełni odnosi to się do wszystkich wizerunków Stanisława Kazimierczyka, wystawionych do kultu oraz powielanych w małych, okolicznościowych obrazkach na potrzeby szerzenia kultu wśród Ludu Bożego.

Litania ku czci Świętego

W książkach znajdujących się w kaplicy zakonnej kanoników regularnych w Krakowie znajdujemy jedną, która zatytułowana jest: *Zbiór modlitw zakonnych*,

⁴⁴ J. Ratzinger, *Duch liturgii*, Klub Książki Katolickiej, Poznań 2002, 120–121.

⁴⁵ J. Dzik, *Ikonografia Stanisława Kazimierczyka jako reprezentanta świątobliwych „Felicis Saeculi Cracoviae” w polskiej sztuce nowożytnej*, www.naszaprzeszlosc.pl, 10.02.2025.

⁴⁶ *Obrzędy Błogosławieństw dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, nr 985, t. 2, Katowice 1994, 83.

⁴⁷ A. Nowowiejski, *Wykład liturgii Kościoła Katolickiego*, t. I, Drukarnia Franciszka Czerwińskiego, Warszawa 1893, 978.

reguła św. Augustyna, Konstytucje i Dyrektorium Zakonu Kanoników Regularnych Laterańskich. Książeczkę opublikowano w 2007 r.. Poza tekstami własnymi na Liturgię godzin, związanymi ze wspominaniem świętych i błogosławionych z Zakonu Kanoniczego, znajdujemy w niej również treść Litanii do św. Stanisława Kazimierczyka⁴⁸. Sama litania została po raz pierwszy wydana drukiem w 1702 r. z hymnami i modlitwami „z dawnych pozbierane autorów y tu dla świeżej pamięci przedrukowane” za aprobatą kościelną⁴⁹.

Same wezwania litanijne możemy podzielić na dwa zbiory. Pierwszy związany jest z życiem i duchowością Kazimierczyka, gdzie nazywany jest „wiernym wykonawcą rad ewangelicznych”, „czcicielem ran Ukrzyżowanego Zbawiciela”, „gorliwym czcicielem Matki Najświętszej”, „wzorem pokory i cierpliwości”. W drugiej części litanii wezwania kierują nas na apostolską działalność Świętego, korespondującą z jego biografią, tytułując go między innymi: „kaznodzieją, Słowo Boże wiernie objaśniającym”, „nauczycielem teologii i Pisma Świętego”, „niezmordowanym spowiednikiem Ludu Bożego”, „opiekunem ubogich”, czy chociażby „lekarzem wzrok przywracającym”.

Analizowana litania odmawiana jest przez zakonników, ale również dostępna jest do prywatnego odmawiania przez wiernych przy szczątkach doczesnych św. Stanisława Kazimierczyka przy mauzoleum w kościele Bożego Ciała w Krakowie. To właśnie tutaj za jej pośrednictwem wierni powierzają Bogu swoje sprawy przez pośrednictwo tego Świętego. Możemy powiedzieć, że treść tej litanii jest swego rodzaju kultycznym *modus operandi* – konkretnie danym środkiem do działania w celu podtrzymywania i rozkrzewiania w Kościele kultu św. Stanisława Sołtysa zwanego Kazimierczykiem⁵⁰.

Patron nadzwyczajnych szafarzy Eucharystii

Kanonizacja bł. Stanisława Kazimierczyka, poza popularyzacją jego jako osoby oraz dania oficjalnego mandatu na kult w Kościele powszechnym, miała jeszcze za sobą inne ważne konsekwencje. Wkrótce św. Stanisław Kazimierczyk, Apostoł Eucharystii, w piątą rocznicę ustanowienia nadzwyczajnych szafarzy Komunii Świętej w Archidiecezji Krakowskiej, został ogłoszony ich patronem w tym Kościele partykularnym. W dekrete kardynała Stanisława Dziwisza z 11 lutego 2010 r., wydanym ponad pół roku przed kanonizacją czytamy: „Chętnie wyrażam zgodę, by błogosławiony Stanisław Kazimierczyk był w Archidiecezji Krakowskiej czczony jako patron świeckich pomocników w udzielaniu Komunii świętej [...] niech uprasza im łaskę gorliwej pobożności eucharystycznej i wiernego pełnienia swej posługi w Kościele⁵¹”. Grupa szafarzy z Archidiecezji Krakowskiej wzięła również udział w

⁴⁸ *Zbiór modlitw, opracowanie własne na potrzeby Polskiej Prowincji Zakonu Kanoników Regularnych Laterańskich*, Kraków 2007, 21–22.

⁴⁹ X. Aq.M. Gorczyński, *Żywy wzór*, Kraków 1702, 150–163.

⁵⁰ Treść litanii dostępna jest również na stronie internetowej dedykowanej świętemu Stanisławowi Kazimierczykowi: www.swietykazimierz.pl wraz z modlitwą nowenny do odprawienia, 14.02.2025.

⁵¹ L.dz. 358/2010, w: Archiwum klasztoru Bożego Ciała w Krakowie.

uroczystościach kanonizacyjnych swojego patrona w Rzymie⁵². Od tej chwili Kazimierzczyk stał się patronem konkretnej grupy społecznej w WPK UKSW Warszawa Kościele krakowskim.

5. ZAKOŃCZENIE

Nie ulega wątpliwości, że analizowany w niniejszym artykule kult świętego Stanisława Kazimierzczyka stanowi cenny wkład w historię i hagiografię katolickiej duchowości, integralnie związanej z kultem świętych oraz w ogóle jest elementem konstytutywnym historii Kościoła katolickiego. Niezależnie od czasów i epok, kiedy modlimy się w prefacji z Mszału Pawła VI „przykład świętych nas pobudza, a ich bratnia modlitwa nas wspomaga”. Ta postać z okresu złotego wieku świętych z Krakowa, dzięki kanonizacji, ma teraz szansę – globalnie i powszechnie – oddziaływać, czyli właśnie pobudzać i wspomagać Lud Boży na drodze wiary. Niech będzie inspiracją do właściwego kształtowania naszej pobożności, szczególnie eucharystycznej, o którą nasz Święty mocno zabiegał za życia w swoim nauczaniu i w swojej posłudze.

BIBLIOGRAFIA

- Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii*, Pallottinum, Poznań 2003.
- Kunzler M., *Liturgia Kościoła*, Pallottinum, Poznań 1999.
- Łatak K., *Kongregacja krakowska kanoników regularnych laterańskich na przestrzeni dziejów*, Wydawca Kuria Biskupia Diecezji Łódzkiej, Kraków 2002.
- Łatak K., *Święty Stanisław Kazimierzczyk CRL – postać, środowisko, kultura, dziedzictwo*, Kraków 2010.
- Łatak K., *Klasztor Bożego Ciała Kanoników Regularnych Laterańskich w Krakowie w okresie przedtrydenckim*, Wydawnictwo LTW, Łomianki 2012.
- Łatak K., *Najstarsze żywoty i miracula świętego Stanisława Kazimierzczyka 1433–1489*, Wydawnictwo LTW, Łomianki 2020.
- Nadolski B., *Leksykon liturgii*, Pallottinum, Poznań 2006.
- Nadolski B., *Liturgika*, t. 2, *Liturgia i czas*, Pallottinum, Poznań 2013.
- Nowowiejski A., *Wykład liturgii Kościoła Katolickiego*, t. I, Drukarnia Franciszka Czerwińskiego, Warszawa 1893.
- Obrzędy błogosławieństw dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, Katowice 1994.
- Ratzinger J., *Duch liturgii*, Klub Książki Katolickiej, Poznań 2002.
- Ryłko S., *Pamiętka beatyfikacji bł. Stanisława Sołtysa zwanego Kazimierzczykiem*, Kraków 1993.
- Ryłko S., *Patron Kazimierza bł. Stanisław Sołtys zwany Kazimierzczykiem*, Wydawnictwo św. Stanisława BM, Kraków 1997.
- Ryłko S., *Stanisław Sołtys zwany Kazimierzczykiem*, Wydawnictwo Antykwa, Kraków 2010.
- Świerżawski W., *Fundamentalne rzeczywistości liturgii*, Wydawnictwo Diecezjalne w Sandomierzu, Zawichost–Kraków–Sandomierz 2012.
- Wprowadzenie do liturgii*, praca zbiorowa, Księgarnia św. Wojciecha, Poznań–Warszawa–Lublin 1966.

⁵² www.nszafarze.pl/kronika.htm, 23.04.2011.

THE CULT OF SAINT STANISŁAW THE SOŁTYS CALLED KAZIMIERCZYK

Summary

The subject of the article is related to the analysis of the development and continuity of the cult of one of the representatives of the saints of the Catholic Church in the late Middle Ages – Saint Stanislaus Soltys, known as Kazimierz. His life and apostolic activity were integrally connected with Krakow and the provostship of the Corpus Christi monastery in Kazimierz. The cult is expressed through the veneration paid to the Saint through relics, holy images, litanies and the mausoleum. A component of the cult of the “Apostle of the Eucharist” is the patronage of extraordinary ministers of Holy Communion in the Archdiocese of Krakow.

Key words: S. Stanislaus of Kazimierczyk, cult, regular canons, Corpus Christi monastery in Krakow, relics, images, extraordinary ministers

Nota o Autorze

Ksiądz **Łukasz MATUSZCZAK**, mgr lic., oficer Wojska Polskiego, ks. kapelan, prezbiter Ordynariatu Polowego, doktorant liturgiki na UKSW w Warszawie.
Kontakt e-mail: matuszczak1983@gmail.com